

Besluitenlijst

Doelen

- Aanpassen: We brengen in kaart wat de gezamenlijke opgaven zijn en wat de bedrijfseconomische impact hiervan is.
- Toevoegen: Dit is per gebied verschillend en daarmee niet generiek toepasbaar.

Procesontwerp

- Het factcheck bureau en de reflectietafel worden samengevoegd in een reflectietafel voor onderzoek en wetenschap (bv. economische doorrekening).
- We kiezen ervoor om sectortafels in te richten, en breiden dit ook met 2 tot 3 sectoren. Waaronder pluimveehouderij en varkens. In de sectortafels zit de specifieke kennis over een sector, inclusief keten.
- Na de vaststelling van de sectortafels wordt een uitvraag gedaan naar de visie van de landbouw in 2040 en ontwikkelpaden om daar te komen.
- Lineair aan dit proces werkt de hoofdtafel een deel van de visie van de landbouw in 2040 verder uit en doet een voorstel voor de ontwikkelpaden.
- Bij elkaar brengen van visie hoofdtafel en visie van sectortafels. Analyse maken van ingebrachte ontwikkelpaden; welke ontwikkelpaden overlappen en welke ontwikkelpaden worden in een specifieke sector genoemd.
- Aan de hand van deze analyse formuleert de hoofdtafel de opdracht aan de sector- en ontwikkelafels.

Samenwerkingsafspraken

- Aanpassen: We verrassen elkaar niet in externe communicatie, zodat het proces niet via de buitenwereld wordt beïnvloed.
- Afspraak verwijderen: “Het ter discussie stellen of problematiseren van kaders, feitelijke bases of gegeven aspecten, kan alleen als er ook een alternatief/perspectief wordt geboden.”
- Een van de twee van het duo is in ieder geval aanwezig per hoofdtafel overleg.

Actiepuntenlijst

Actie	Actiehouder	Deadline
Delen 2-pager visie op landbouw 2040 met het secretariaat	Alle partijen	7 december 2022
Verwerken tekstuele aanpassing in slide met doelen	Secretariaat	Week 49
Aanpassen van het procesontwerp aan de hand van de discussie. Onder meer: terminologie, werkgroepen/taskforces algemene thema's, visualiseren grote rol sectortafels, ontwikkelpaden uitwerken door hoofdtafel (samen met sectortafels).	Secretariaat	Week 49
Verwerken aanpassingen op spelregels	Secretariaat	Week 49
Voeren gesprekken met de vier sectorvakbonden	Secretariaat	Week 49
Delen voorstel brede landbouwtafel met de hoofdtafel	Secretariaat	Week 49
In kaart brengen van samenloop proces NPLG en landbouwakkoord	Ministerie van LNV	Voor tweede hoofdtafel overleg
Aanmaken informerende appgroep waarin het secretariaat berichten kan communiceren	Secretariaat	Week 49
Concretiseren van onderstaande planning voor de aankomende periode (datum, tijd en locatie)	Secretariaat	Week 49

Planning op hoofdlijnen

Planning op hoofdlijnen	
Week van 5 december	Nader gesprek secretariaat en vakbonden
Dinsdag 13 december of donderdag 15 december (afhankelijk van agenda minister)	Tweede hoofdtafeloverleg <i>Doel: vaststellen deelnemers sectortafels en reflectietafel, eerste kaders visie, opstellen uitvraag aan sectoren, agenda brede landbouwtafel vaststellen</i>
Woensdag 21 december	Brede landbouwtafel (ochtend) en ketenoverleg (middag)
Donderdag 22 december	Derde hoofdtafeloverleg <i>Doel: ophalen input brede landbouwtafel, verder uitwerken van visie</i>
Week van 9 januari	Vierde hoofdtafeloverleg <i>Doel: Verder uitwerken visie, formuleren specifieke opdrachten aan sectortafels</i>

Besluitenlijst

Sectortafels

- De verdeling van sectortafels wordt aangepast naar het onderstaande:
  - o Melkveehouderij samenvoegen met kalverhouderij en vleesveehouderij
  - o Akkerbouw
  - o Pluimveehouderij
  - o Varkenshouderij
  - o Glastuinbouw en sierteelt
  - o Overige tafel
    - Multifunctionele landbouw
    - Kleine grazers
    - Paarden
- Er komt een nieuw voorstel voor de sectortafels, hierbij is geluisterd naar de input van de hoofdtafel.

Doorrekenbureau

- Krijgt een aparte plek in de structuur van het landbouwakkoord en wordt zo snel mogelijk gevormd door het secretariaat.

Visie

- Voor maandag 19 december 9:00 leveren partijen input op het visiedocument voor de landbouw in 2040 op.

Actiepuntenlijst

Actie	Actiehouder	Deadline
Delen met de hoofdtafel wat er tot aan Kerst vanuit het kabinet gaat komen wat relevant is voor het Landbouwakkoord (wettelijke kaders, coalitieakkoord, Remkes, toekomstige kaders)	LNV	Week 50
Geordend overzicht maken van de kaders (harde en minder harde kaders)	LNV	Week 50
Voorstel doen voor de werkgroep bezetting op algemene thema's (waaronder bv. fiscaliteit,	Secretariaat	22 december 2022
Voorstel bemensing sectortafels herzien aan de hand van discussie aan hoofdtafel	o.l.v. secretariaat	Week 50
Voorzitter neemt contact op met de vakbonden (mondeling en schriftelijk)	Wouter de Jong	14 december 2022

Doorschrijven naar hoofdtafel bijeenkomst 3 op 22 december 2022

- Scope en uitgangspunten
- Reflectietafel

Besluitenlijst

Sectortafels

- De sectortafelindeling is vastgesteld, met de twee wijzigingen:
  - NAJK sluit aan bij de sectortafel (Glas)tuinbouw en sierteelt
  - GroentenFruit Huis sluit aan bij de sectortafel Akkerbouw, vollegrondsgroenten en bollenteelt.
- De opdracht aan de sectortafels wordt vastgesteld nadat de wijzigingen van NAJK zijn doorgevoerd.
- Wanneer conflicterende uitwerkingen door de sectortafels wordt aangeleverd zijn de volgende vier stappen mogelijk in oplopende volgorde:
  1. De voorzitters van de betrokken sectortafels en het secretariaat voeren een gezamenlijk overleg
  2. De betrokken sectortafels voeren een gezamenlijk overleg
  3. De voorzitters van de betrokken sectortafels sluiten aan bij de hoofdtafel
  4. De hoofdtafel bespreekt en besluit over het vraagstuk
- De werkgroepen worden na de eerste fase van de sectortafel overleggen ingericht en vastgesteld.
- Het secretariaat doet voorstellen voor de technisch voorzitters en de secretariatsleden van de sectortafels.

Inbreng LNV

- De naam van het document van LNV wordt aangepast naar het toetsingskader van de minister en dit document wordt gedeeld met de hoofdtafel.

Ketentafel

- FNLI en CBL worden gevraagd met één afgevaardigde per organisatie zitting te nemen in de hoofdtafel.

Reflectietafel

- Het doel van de reflectietafel is om kwalitatief te reflecteren op verzoek van de hoofdtafel.
- Er wordt een technisch overleg gepland met secondanten om de deelnemers van de reflectietafel te bespreken. In de reflectietafel zijn in ieder geval de volgende deelgebieden vertegenwoordigd: (internationaal)economisch/geopolitiek, sociaal-maatschappelijk, ecologisch, transitiedenken en juridisch. Er is integrale denkracht nodig.

Overige

- Er komt een longlist met inspiratoren die de sectortafels kunnen benaderen.

Visiedocument

- Het visiedocument gaat niet mee met de uitvraag naar de sectortafels. Op de vierde hoofdtafel bijeenkomst op 11 januari staat het visiedocument centraal.
- Deelnemers van de hoofdtafel komen in de tussentijd met schriftelijke suggesties op de tekst.

Actiepuntenlijst

Actie	Actiehouder	Deadline
Aanscherpen van de bemensing van de sectortafels en de uitvraag aan de hand van de opmerkingen uit de bijeenkomst.	Secretariaat	23-12-2022
Verzenden van de uitnodigingen aan de sectortafels	Secretariaat	23-12-2022
Plannen technisch overleg over reflectietafel	Secretariaat	Week 1, 2023
Suggesties op het visiedocument delen met het secretariaat	Hoofdtafel leden	06-01-2023
Uitnodigen FNLI en CBL voor de hoofdtafel	Secretariaat	23-12-2022

Doorschuiven naar hoofdtafel bijeenkomst op 11 januari (9:30 tot 13:00)

- Visiedocument

Uitkomsten werksessie hoofdtafel De Batterijen, Nieuwegein

9 februari 2023

- A. Wat zijn de functie en meerwaarde van de land- en tuinbouw voor NL in 2040, m.a.w. welk toekomstbeeld hebben we van de landbouw in 2040?**
- B. Welke trends en ontwikkelingen zien we op de sector afkomen, m.a.w. ‘wat is het probleem’ dat moet worden opgelost? En welke kansen verzilverd?**
- C. Wat zijn belangrijke ontwikkelprincipes om het Landbouwakkoord op te baseren, die richting kunnen geven aan het handelen van overheid en marktpartijen?**
- D. Welke instrumenten en maatregelen zijn nodig om de transitie van de landbouw mogelijk te maken? En welke partijen zijn hiervoor nodig?**

De functie en meerwaarde van de land- en tuinbouw in 2040

Wat is de functie en meerwaarde van de land- en tuinbouw in 2040?

- **Maker en ontwikkelaar van duurzame producten** en duurzame waardenketens voor met name Nederland en Noord-West Europa.
- De landbouwbedrijven leveren een bijdrage aan **voedselzekerheid**:
  - Veilig voedsel;
  - Gezond voedsel;
  - Zekerheid van betaalbaar voedsel.Daarmee een versterking van de **geopolitieke positie** van Nederland en Europa.
- Het maken van duurzame **biobased grondstoffen** voor bouw, industrie en energie met de bijbehorende duurzame waardenketens.
- Leveren van **diensten van gemeenschappelijk belang**, zoals biodiversiteit en landschap (groene en blauwe diensten), maatschappelijke diensten (zorg, educatie) en recreatie de land- en tuinbouw staat in verbinding met de samenleving.
- Belangrijke bijdrage voor een **aantrekkelijk platteland**: werkgelegenheid, sociale cohesie en leefbaarheid, mooi landschap en gezonde biodiversiteit voor boer, beest en burger.
- **Schakel** tussen omgeving en samenleving.
- Wereldleider op gebied van **innovatie, kennis en kunde** van het maken van duurzame producten en waardenketens.
- Een bestaansgrond voor **sterke ondernemende familiebedrijven** en coöperaties, die nationaal en internationaal opereren.
- De sector is zeer aantrekkelijk om te **ondernemen en te werken**.

Hoe ziet de land- en tuinbouw er uit in 2040?

- **Wereldleider op gebied van kennis en kunde** van duurzame productie en duurzame waardeketens.
- Sterke ondernemende **familiebedrijven en coöperaties** die nationaal en internationaal opereren.
- Een **kleinere primaire sector** (minder bedrijven) ten opzichte van 2023, maar met een **grotere diversiteit**.
- Voorloper op gebied van **gebruik van data**.
- Een sterke organisatie in ketenverband door eigentijdse varianten van **productschappen en landbouwschap**.
- Waardeketens waar **investeringen, winsten en verliezen op gelijke wijze** worden gedragen.
- **Maatschappelijke diensten** zoals biodiversiteit & landschap, zorg, educatie en recreatie zijn **financieel aantrekkelijk**.
- Een **stimulerende en faciliterende overheid**
- Platteland biedt **mooi landschap** (overwegend) in beheer/eigendom boer, zonder harde scheiding natuur en landbouw (landschapsgrond).
- **Rond natuurgebieden** is extensieve landbouw samen met natuurbeheer de standaard.

Daarmee:

- **'License to produce'**: maatschappelijke waardering, verbinding tussen boeren, hun omgeving en de samenleving.

Vragen n.a.v. de functie- en meerwaarde van de land- en tuinbouw in 2040

Checkvragen:

- Wordt de weergave van functies, meerwaarde en het geschetste toekomstbeeld van de NL agrosector gedeeld?
- Specifiek: hoe is dat agrofoodcluster ingebed in het Nederlandse landschap. Welke beeld hebben we bij de verbinding landbouw en natuur?
- Vooruitlopend op de voorgestelde analyse van sterktes en zwaktes van het NL agrofoodcluster: gelet op trends, duurzaamheidsopgaven en demografische ontwikkelingen, kunnen we een eerste indicatie geven van keuzes die gemaakt zouden moeten worden?

Dilemma:

- In functie en meerwaarde wordt Nederland en Noordwest Europa als primaire markt voor producten genoemd. Er wordt ook gesteld dat er een leidende bijdrage op mondiaal, Europees, nationaal en regionaal niveau zal zijn. Hoe verhoudt dit zich tot elkaar?

Welke trends en ontwikkelingen zien we op de sector afkomen? En hoe gaan we daar mee om?

Internationale ontwikkelingen die de markt veranderen

- Noordwest Europa:
  - NW Europa: binding producenten; meer transparantie (o.a. door overheidseisen als CSDDD en CSRD maar ook eigen initiatieven van bedrijfsleven) leidt tot duurzamere productie. Dat vraagt om een maatschappelijke context waarin meer ingezet wordt op vraaggestuurde ketens en niet op aanbodgerichte ketens.
  - Behoeft aan level playing field, anders rendabele landbouwproductie onder druk.
  - Mondiale instabiliteit met fluctuaties in productie en voedselprijzen.
  - Eenduidige normen op het gebied van duurzaamheid en eenduidige communicatie in de keten en naar consument (internationaal afgestemd).

Afnemende fysieke- en milieugebruiksruimte

- Efficiëntie/innovatie.
- Extensivering in bepaalde gebieden.
- Duurdere productie, wat kan leiden tot hogere prijzen of andere productieomvang.
- Duurzaamheidskosten (bijv. lagere opbrengsten a.g.v. efficiency of hogere kosten (bijv. meer inzet arbeid i.p.v. gewasbeschermingsmiddelen) moeten integraal onderdeel zijn van de kostprijs van producten.

Relatie burger en boer

- Groeiende afstand
- Gezond voedsel, trend consumptie dierlijk eiwit onzeker (nu stabiel)
- Meer transparantie, niet alleen over herkomst maar over alle productieomstandigheden. Meer transparantie en communicatie naar de eindgebruiker en samenleving over de impact en outcome van verbeterde productieomstandigheden zoals footprinting etc.

Juridisering (politiek laat ruimte aan rechter)

- Regelgeving aanpassen.
- Voldoen aan regels.
- Polarisatie.

Innovatie

- Precisielandbouw.
- Verticale landbouw voor verse producten.
- Veredeling/ genetische aanpassing.
- Synthetisch dierlijk eiwit mogelijk op langere termijn.

Vragen n.a.v. trends en ontwikkelingen voor de land- en tuinbouw

Checkvragen:

- In de contourennota zijn ook de trends klimaatverandering, veranderende eisen dierenwelzijn en -gezondheid, groeiende aandacht voor gezond voedsel, achteruitgang biodiversiteit en marktvraagveranderingen (meer vraag naar publieke en private diensten en biobased materialen) opgenomen. Moeten (enkele van deze) nog worden toegevoegd?
- Kan worden ingestemd met het idee als volgende stap deze vraag - Welke trends en ontwikkelingen zien we op de sector afkomen? – voor te leggen aan de Reflectietafel?

Ontwikkelprincipes

- Uit de ontwikkelprincipes moet spreken dat de sector anders en kleiner gaat worden. Ook daarom is het belangrijk dat aan de ontwikkelprincipes handelingsperspectief wordt verbonden.
- Vertrouwen moet de basis zijn en we baseren ons op feiten.

Concept principes

1. Het landelijk gebied moet zoveel mogelijk door boeren worden beheerd. Het gaat om het vergroten van natuurwaarde, niet (per se) van natuurareaal.
2. Boer is ondernemer, die binnen randvoorwaarden zelf verdienmodel bepaalt. Boeren maken we niet afhankelijk van subsidies. Ecosysteemdiensten kunnen wel onderdeel zijn van het verdienmodel.
3. We houden de agrarische sector aantrekkelijk om in te werken.
4. Alle ontwikkelpaden zien we als volwaardig en gelijkwaardig. Maar niet alle transitiepaden zijn voor alle sectoren en in alle gebieden begaanbaar.
5. Efficiënte productie (binnen de randvoorwaarden van het gebied) is uitgangspunt. Eenduidigheid nodig over wat 'efficiënt' is.
6. Grondgebondenheid is uitgangspunt.
7. Leefbaarheid landelijk gebied wordt behouden.
8. De landbouwsector is een transparante sector (transparantie over herkomst en milieu-impact van producten) bij voorkeur op basis van een Europees kader
9. Verbinding tussen boer en maatschappij moet versterkt worden.
10. We bieden veel ruimte voor innovatie; we exporteren kennis en innovatieve producten over de hele wereld.

Vragen n.a.v. de ontwikkelprincipes

Willen jullie onderstaande principes nog toevoegen?

Input op contourennotitie

De landbouw van 2040 is in evenwicht met de natuurlijke omgeving. Waarbij bodem en water leidend zijn.

1. De landbouw van 2040 stuurt op maatschappelijke meerwaarde, de boer stuurt op bedrijfseconomische opbrengst binnen de context van maatschappelijke meerwaarde.
2. Voor duurzame productie dient een kostendeckende prijs geborgd te zijn.

Contourennotitie

1. De keten (incl. consument) draagt bij aan een goed verdienvermogen van de duurzaam werkende primaire producent.
2. We gaan zoveel mogelijk sturen op doelen, niet op maatregelen.
3. Uitgangspunt van het landbouwakkoord is maximale inzet op behoud van het huidige areaal aan landbouwgrond.
4. Kringlopen worden op zo laag mogelijk schaalniveau gesloten, we gaan zuinig om met grondstoffen en hulpbronnen, emissies/verliezen gaan naar nul.
5. Landbouw blijft de belangrijkste functie in de veenweidegebieden, ook na peilverhoging.

Discussievragen die zijn meegegeven in de terugkoppeling:

- Moeten land- en tuinbouwbedrijven als ‘gezinsbedrijf’ getypeerd moeten blijven worden?
- Geldt voor boeren en tuinders dat zij een band moeten hebben met hun omgeving?

Openstaande vragen

- In de terugkoppeling wordt gesproken over behoefte aan een gedeeld begrippenkader nodig. Voor welke begrippen geldt dit?
- Welke set ontwikkelprincipes leggen we aan de sectortafels worden voor?

Benodigde instrumenten en maatregelen om de transitie van de landbouw mogelijk te maken

Opkopen

- Een vrijwillige en adequate opkoopregeling, in de vorm van een stopregeling maar ook breder op omscholing, fiscaliteit en ander flankerend beleid.

Gebiedsprocessen

- Aanvulling op gebiedsgerichte afspraken:
  - Beleid tbv overgangsgebieden en landschapsgrond.
  - Uitvoeren van bedrijfseconomische toets gedurende en op het eind van de gebiedsprocessen om toekomstbestendige bedrijven te garanderen.

Markt/ keten

- Vormen van marktsturing, bijvoorbeeld middels importheffingen (EU).
- Financiële verdiscontering van duurzaamheidsprestaties middels:
  - Een marktmeester als voorportaal voor de ACM die oog heeft voor de positie van de boer.
  - Convenant met de supermarkten met als stelregel: Producten die in eigen land worden geproduceerd en voldoende voorradig zijn, niet uit het buitenland worden geïmporteerd.
- Brede productheffing voor de consument, bijvoorbeeld door:
  - Verlaging van btw op groente en fruit (of zelfs breder).
  - Invoering van oranjebonus of andere certificering.

Legenda

- Onderwerpen, instrumenten of maatregelen waar brede steun voor is
- Onderwerpen, instrumenten of maatregelen waar nog discussie over is
- Onderwerpen, instrumenten of maatregelen die verdere uitwerking behoeven voordat er wel/geen steun voor gegeven kan worden

Benodigde instrumenten en maatregelen om de transitie van de landbouw mogelijk te maken

Financiering/ KPI's

- Meerjarige financiële stimulans (dus geen subsidie) van blauw-groene diensten door de overheid.
- Uitbreiding van de agrarisch natuur en landschapsbeheer, en **mogelijke samenvoeging met budget terrein beherende organisaties**.
- KPI's voor zowel biodiversiteit en stoffenbalans spelen een belangrijke rol als indicator.
- Afrekenbare stoffenbalans in twee routes:
  - Een simpeler systeem met vaste bedragen voor extensief, biologisch en grondgebonden.
  - Een verfijnd systeem voor intensief, internationaal en productiegericht.

Innovatie

- Adequate en volhoudbare juridische borging van innovatie en managementmaatregelen en het effect hiervan.
- Innovatiesubsidie voor de onrendabele top van duurzame investeringen.
- Robotisering voor de glastuinbouw en vollegrondsgroententeelt is cruciaal om de afhankelijkheid van arbeid te reduceren.
- Meetsystemen als belangrijk instrument voor de toekomst, waarbij emissies daadwerkelijk geïjkt worden gemeten.

Educatie en begeleiding

- Stimuleringsregeling en doorontwikkeling van leven-lang-leren.
- Onafhankelijk en laagdrempelig advies op het boerenerf.
- Bieden van psycho-emotionele begeleiding

Juridisch en financiering

- **Wet strategisch belang land- en tuinbouw (bescherming van vruchtbare landbouwgronden tegen onnodige bebouwing, opkoop door buitenlandse mogendheden etc.).**
- **Financiering van bedrijven is in toenemende mate gebaseerd op rendement in plaats van op onderpand/vermogen. Risico van Basel IV-richtlijn is focus op rendement, waarvan de vraag is of dat gelet de brede maatschappelijke ontwikkelingen wenselijk is.**

Overige/ nog uit te werken

- **GVE-norm**
- Mestwetgeving
- Pachtwetgeving
- Fiscaliteit
- Biobased
- Data/ digitaal: wat en hoe?
- Hoe om te gaan met stapeling van doelen?

Vragen n.a.v. benodigde maatregelen en instrumenten

- Klopt de gehanteerde indeling maatregelen met brede steun (zwart), nog discussie (oranje) en nadere uitwerking nodig voordat we weten of er steun voor is (blauw)?
- Missen er – gezien de voorgaande conclusies over de landbouw in 2040, de trends en ontwikkelingen en de ontwikkelprincipes- nog (typen) maatregelen en afspraken?
- Welke maatregelen en instrumenten moeten met prioriteit worden uitgewerkt? Is daarvoor een thematische werkgroep voor nodig?

Conclusie- en besluitenlijst hoofdtafel 23 januari 2023

1. Rondje langs de velden

- MLNV geeft toelichting op recente ontwikkelingen rond beschikking derogatie Nitraatrichtlijn. Hierover vindt vervolgens gedachtenwisseling plaats, waarbij van de kant van landbouworganisaties naar voren wordt gebracht dat de behoefte van boeren aan duidelijkheid hiermee een knauw heeft gekregen, wat het onderhandelen over een landbouwakkoord bemoeilijkt.
- MLNV meldt dat hij zijn collega van N&S heeft gesproken en dat zij bereid om een afspraak te plannen met de hoofdtafel deelnemers. De voorzitter stelt voor dat met minister Van der Wal een afspraak wordt gemaakt binnen 1,5 week, dus voor de aangekondigde brieven over NPLG-doelen en piekbelasting uitgaan.
- Geconcludeerd wordt dat alle partijen door willen om er inhoudelijk wat van te maken.

2. Terugkoppeling eerste sectortafels (mondeling)

- In algemene zin kan worden teruggemeld dat de meeste sectortafels inmiddels twee maal bij elkaar zijn geweest en dat in goede sfeer en op basis van de inhoud met elkaar wordt gesproken. Er is wel verzoek om meer 'guidance' (visie) van de hoofdtafel.
- Specifiek wordt vanuit tafel Melkvee- en kalverhouderij aangevuld dat daar wordt toegewerkt naar een analyse van knelpunten, die met de hoofdtafel gedeeld zal worden.
- Opgemerkt wordt dat Natuur & Milieu en ketenpartijen niet over de capaciteit beschikken om steeds bij alle sectortafelbijeenkomsten aanwezig te zijn. Als er specifieke onderwerpen aan de orde zijn, sluiten zij aan.
- Landschappen NL pleit voor thematische benadering naast sectoraanpak. IPO sluit hierbij aan met specifiek pleidooi voor focus op kennis en innovatie. Voorzitter merkt op dat secretariaat drie belangrijke 'tafeloverstijgende' onderwerpen ziet opkomen vanuit de sectortafels: grond en pacht; kennis en innovatie; marktmeesterschap/marktregulering.
- IPO meldt dat er ambtelijke afstemming is met VNG en UvW. Daarnaast vraagt IPO aandacht voor het betrekken van Groenpact (onderwijs).

3. Bespreking resultaten brede landbouwtafel 21/12 (mondeling)

- Verwezen wordt naar bijlage '4 Brief aan deelnemers terugblik brede landbouwtafel 21-12'. Hierop wordt geen verdere toelichting gevraagd.

4. Verdieping opbrengsten werksessie visie op land- en tuinbouw in 2040 a.h.v. openstaande vragen

- Besloten wordt op korte termijn een extra bijeenkomst van de hoofdtafel te plannen om agendapunten 4 en 5 in meer diepgang te bespreken.

5. Samenstelling reflectietafel

- De samenstelling van de reflectietafel is in twee technische overleggen besproken.
- De vergadering stemt in met de voorgestelde Samenstelling reflectietafel Landbouwakkoord.
- Voor wat betreft de laatste openstaande keuzen: Roel Jongeneel wordt gevraagd als agro-econoom, Gé Backes als expert op het gebied van innovatie.
- Mochten kandidaten de uitnodiging afslaan, dan wordt een nieuw voorstel besproken in technisch overleg en indien nodig de hoofdtafel.

- De landbouworganisaties zullen twee kandidaten voorstellen met kennis van de agrarische praktijk. Hierover wordt in technisch overleg besloten, mochten zij daar niet uitkomen dan wordt dit geagendeerd bij de hoofdtafel.

6. Vervolgafspraken en sluiting

- MLNV biedt aan dat door LNV presentatie gehouden kan worden over opgave 30% natuur-opgave.
- Na de volgende sessie zullen de uitkomsten van de deelsessies in De Batterijen vervlochten worden met de contourennotitie.

Actiepuntenlijst

Actie	Actiehouder
Binnen 10 dagen vindt er een afspraak plaats tussen de deelnemers van de hoofdtafel en de MN&S.	Secretariaat
Er wordt een extra hoofdtafeloverleg gepland in week 5 om het over de inhoud te hebben.	Secretariaat

Verslag hoofdtafel 6 februari 2023

De Waterlely, Lelystad

1. Opzet inhoudsopgave

Deel 1 van de toegestuurde PowerPoint bevat een voorstel voor de inhoud op hoofdlijnen.

Het tweede deel is uitwerking op onderdelen, wat we vandaag niet bespreken. Vraag is of er nog onderdelen in de inhoudsopgave gemist worden? Dit levert aanvullende onderwerpen op, die in de bijgevoegde nieuwe versie van de inhoudsopgave zijn toegevoegd.

2. Werksessies

In thematische sessies worden de volgende 3 vragen besproken:

- A. Verduurzaming moet bedrijfseconomisch mogelijk zijn. Hoe gaan we om met landbouwgrond met beperkingen, zoals in overgangsgebieden, beekdalen, veenweiden ('landschapsgronden')? Welke benaderingen zijn mogelijke en welke verdient de voorkeur (en waarom)? En welke randvoorwaarden zijn daarbij belangrijk? En hoe kunnen we landbouwgrond voor de blijvende boeren beschikbaar houden? Is een Grondbank hiervoor een kansrijke oplossing? Zijn er nog andere oplossingen? Welke oplossingen hebben voorkeur en waarom?
- B. Welke aanvullende afspraken en/of instrumenten zijn nodig om de innovatie in de landbouw te ondersteunen en te stimuleren?
- C. Markt en keten: wat hebben ketenpartijen van elkaar nodig en wat zij kunnen zij elkaar bieden om duurzaam te kunnen produceren? Markt en keten: wat hebben partijen van elkaar nodig en wat kunnen zij elkaar bieden?

Terugkoppeling uit sessie A:

Pleidooi voor een 'Wet bescherming landbouwgrond'. 7 EU-lidstaten hebben al zo'n wet ter bescherming van landbouwgrond. Het gaat dan bijvoorbeeld om de plicht vooraf toestemming te vragen om de bestemming van grond te mogen veranderen of de grond te mogen verkopen. De EU heeft een richtlijnenkader voor wat wel en niet kan. Met maatwerk moet afweging worden gemaakt of en wanneer functieverandering (naar bijvoorbeeld woningbouw) gewenst is.

Terugkoppeling uit sessie B:

Innovatie moet leidend principe zijn voor landbouwakkoord. Daar zijn voldoende middelen uit verschillende bronnen voor nodig. Het gaat om bijvoorbeeld ondersteunen smart farming en natuurinclusieve productiewijzen op het agrarische bedrijf, bijdragend aan verduurzaming. Maar ook om combinaties met gestapeld verdienmodel met zorg, educatie, recreatie, streekgebonden korte ketens, biobased. Tweede lijn is gericht op versterking kennisontwikkeling, onderwijs en scholing in het groene en in het grijze onderwijs. Leven lang leren aanbieden. Derde speerpunt: sterk agrofoodcomplex in de benen houden waarin overheden, bedrijfsleven en kennisinstellingen samen optrekken. Dit is ook van belang voor ons vestigingsklimaat. Vierde lijn: landbouw sterker met natuur verbinden door stimuleren samenwerking in natuur- en landschapsbeheer en het belonen van deze diensten voor verdienmodel. Bij dit alles is goede verbinding met de samenleving belangrijk: landbouw dient de belangen van heel NL. Tenslotte: lange termijnperspectief bieden.

Terugkoppeling uit sessie C:

Boeren en tuinders als ondernemers moeten centraal staan. Ketens werken vraaggestuurd. Daarom aan de slag op Europese markt: toewerken naar EU basisstandaarden voor duurzaamheid die overal gelijk zijn. Ketens zullen op verschillende thema's scoren, de consument kiest. Waardeketens bouwen binnen heldere kaders op basis van meerjarige afspraken. Winst en verlies in goede balans in de ketens verdelen. Handelsverdragen moeten verhinderen dat de Europese boeren en tuinders

van het level playing field dat voldoet aan hoge standaarden worden weggespeeld. 'Soms kan duurzaamheid niet': burgers of consumenten moeten betalen; als dit niet gebeurt, houdt het voor bepaalde producten of productiewijzen op.

3. Werkafspraken adviseurs/secondanten over doorsnijdende thema's

Na afloop van de hoofdtafel hebben de adviseurs twee zaken met elkaar besproken: de aanpak van een aantal 'doorsnijdende' thema's en de samenstelling van de reflectietafel.

Afgesproken is in eerste instantie met drie thema's aan de slag te gaan:

A. Grond, ruimtelijke sturing en bodem(vruchtbaarheid)

- ✓ RO: ordening in de ruimte
- ✓ Grond: beschikbaarheid en bescherming (Wet strategisch belang landbouw?)
- ✓ Bodemgebruik: goede bodemkwaliteit en mest

B. Kennis en innovatie (+ onderwijs en kennisdeling)

- ✓ Juridische borging van innovatie. Dit is een complexe materie, waarvoor we externe juristen advies vragen. Peter en Hans formuleren de vraag en komen met voorstel voor jurist. Gaat over praktische bestaande innovaties, zoals stalsystemen (RAV) en luchtwassers, maar ook breder kijken, bijv. naar managementmaatregelen als weidegang.
- ✓ Innovatie en kennis (educatie, onderwijs) als bijdrage voor de opgaven. Hoe komen we tot nieuwe innovaties? Wat moet er beter/meer t.o.v. wat er is?
- ✓ Geld om het toe te passen op het boereneref: fondsvorming, hoe dan, hoe verhouden die zich tot gebiedsprocessen? Geld nodig voor ontwikkeling en voor uitrol/toepassing.

C. Ecosysteemdiensten/agrarisch natuur- en landschapsbeheer

Daarnaast starten LNV en NAJK met een verkenning op het onderwerp bedrijfsopvolging. Tevens is aan de hoofdtafel 'Organisatiestructuur voor nieuw samenwerkingscontract overheid en samenleving' aangemerkt als thema dat uitgewerkt moet worden. Deze twee thema's worden aan de planning toegevoegd. Het secretariaat komt begin volgende week met een voorstel voor een template, zodat enige uniformiteit ontstaat over wat per thema in het landbouwakkoord kan worden opgenomen. Deze template wordt ingevuld door de verschillende partijen, waarna het secretariaat een integratieslag maakt t.b.v. de hoofdtafels van resp. 2 en 16 maart (laatste datum onder voorbehoud, nog te plannen). Op 2 maart agenderen we Ecosysteemdiensten, Innovatie en Bedrijfsopvolging. Op 16 maart Grond, Doelsturing, Markt en ketenafspraken, Organisiestructuur voor nieuw samenwerkingscontract overheid en samenleving.

Gegeven de afmeldingen van enkele gevraagde deskundigen voor de reflectietafel, is de actuele beoogde samenstelling na de afstemming in De Waterlely nu als volgt: Chris Backes, Gé Backus, Peter van Bodegom, Elbert Dijkgraaf, Anna Gerbrandy, Roel Jongeneel, Frederike Praasterink en Laurens Sloot. Dhr. Roeland Stolk van Berenschot zal de rol van secretaris vervullen.

Verslag hoofdtafel bijeenkomst

Datum: 23 februari 2023
Duur: 9:30 – 13:30 (inclusief lunch)
Locatie: Weerribben/Wieden zaal 30, ministerie LNV, Bezuidenhoutseweg 73 Den Haag

Agenda

1. Opening door de voorzitter

Afgelopen maanden is er gewerkt aan de sectortafels. We zijn halverwege in de tijd, maar nog niet halverwege het resultaat. Willen wij het resultaat maken met elkaar, dan is het noodzakelijk dat we de scherpste gaan leggen in wat we gaan afspreken. De tijd is aangebroken om hierin elkaar te gaan vinden.

Er volgt een toelichting op de agenda.

2. Presentatie en bespreking mededinging in relatie tot afspraken markt & keten *In aanwezigheid van de ACM*

De presentatie en de links in de presentatie worden gedeeld met de hoofdtafel. Daarbij wordt er gevraagd naar een nadere duiding van het begrip noodzakelijkheid. Ten slotte is de wens geuit om met primaire partijen en keten partijen om tafel te gaan met LNV welke ruimte er in de markt gecreëerd kan worden voor duurzaamheid.

3. Planning tweede fase

Er wordt door de sectortafels ruis ervaren tussen de hoofdtafel en de sectortafels; wie is waar mee bezig. Om meer duidelijkheid te scheppen wordt aan de voorzitters van de sectortafels gevraagd om een planning op hoofdlijnen te schetsen. Daarnaast wordt de planning van de hoofdtafel gedeeld met de sectortafels. Hierin wordt een extra hoofdtafel gepland en een extra tweedaagse. De definitieve planning staat weergegeven in de bijlage, welke is aangepast aan de deadline van het IPO van 5 april.

In de zeven onderwerpen die worden besproken wordt het onderwerp mest en grondgebondenheid gemist.

Tevens zorgt het secretariaat ervoor dat bij het PBL en de WUR de planning bekend is, zodat zij voldoende tijd reserveren om de doorrekening op het doelbereik te doen. Het doelbereik is breder dan alleen ecologisch, namelijk ook economisch perspectief, sociaal-maatschappelijk e.d. De uitvraag die wordt gedaan aan deze partijen verloopt via de hoofdtafel.

4. Opbrengst eerste fase sectortafels

Er wordt opgemerkt dat de processen aan de sectortafels en aan de hoofdtafel parallel lopen aan elkaar. Sectortafels geven een eigen voorstel op sector overstijgende thema's, wat als input dient voor de fiches van de secondanten via het secretariaat.

Mestbeleid zal aan hoofdtafel op 'systeemniveau' worden besproken met specifieke input uit sectoren.

Vragen die zijn gesteld door de melkveetafel zullen niet schriftelijk worden beantwoord, maar in een gesprek tussen delegatie hoofdtafel en sectortafel melkvee- en kalverhouderij. De delegatie van de hoofdtafel bestaat uit de tafelvoorzitter, de minister van LNV, IPO, LTO, Agractie, Landschappen NL.

N.a.v. eerste expert judgement WUR over de knelpuntennotitie melkveehouderij zal WUR gevraagd worden om binnen enkele weken een meer onderbouwde inschatting te geven van de te verwachten grondonttrekking en de effecten van daling productievolume voor marktaandeel en concurrentiepositie.

Lunchpauze: 12:00 – 12:30

5. Concept contourendocument

12:30 - 13:30

Tijdens de vergadering is niet toegekomen aan het contourendocument. Deze wordt samen met de fiches met uitkomsten sectortafels en de input van de sectortafels gedeeld met de reflectietafel met het verzoek hier reflectie op te geven. Wat betreft de fiches en het contourendocument wordt daarbij aangegeven dat de hoofdtafel hier geen besluiten heeft genomen en dat de inhoud van de contourennotitie door de hoofdtafel niet is onderschreven.

6. Vervolgafspraken en sluiting

Verslag hoofdtafel bijeenkomst

Datum: 2 maart 2023

Duur: 9:30 – 15:00 (inclusief lunch)

Locatie: Landgoed de Salentein: Putterstraatweg 5 – 9, 3862 RA Nijkerk

Agenda

1. Opening
2. Toelichting op het proces van de aankomende weken

Deelnemers van de hoofdtafel geven aan dat het belangrijk is dat er snel contact wordt gezocht met het rekenbureau voor de doorrekening breed doelbereik, enerzijds om tijd vrij te houden in de agenda en hoe we de uitvraag het beste kunnen formuleren zodat ze snel aan de slag kunnen.

Tevens onderstrepen deelnemers het belang van tweemaal de tweedaagse, mits dit zo goed mogelijk wordt gebruikt. Vooraf wordt de agenda van de tweedaagse gedeeld, zodat het duidelijk is wat wanneer wordt besproken.

Ook wordt aangegeven dat de planning duidelijk, maar zeer strak is. De voorzitter geeft aan dat verruiming van de planning op dit moment niet mogelijk is in verband met gebiedsprocessen. Bovendien is 21 april de laatste dag voor het meireces.

3. Toelichting op uitkomsten van de enquête van Agractie

Bart Kemp ligt de resultaten van de enquête toe aan de hand van de eerder verzonden bijlage.

4. Voorstel reactie op de brief van de vakbonden

Het voorstel van de reactie op de brief van de vakbonden is, met enkele kleine aanpassingen, akkoord.

5. Ter vaststelling: Fiche innovatie en kennis

De opmerkingen over het fiche innovatie en kennis worden verwerkt en komen terug in de romptekst.

6. Ter vaststelling: Fiche ecosysteemdiensten

De opmerkingen over het fiche innovatie en kennis worden verwerkt en komen terug in de romptekst.

7. Ter oriëntatie: Thema's grond, doelsturing en markt/ keten

Doelsturing is verplaatst naar de hoofdtafel van 9 maart 2023. De opmerkingen over de thema's grond en markt/keten worden gebruikt voor de fiches.

8. Vervolgafspraken en sluiting

De volgende actiepunten zijn afgesproken.

Actie	Betrokkenen	Deadline
Overleg over nieuw erkenningssysteem innovaties en tijdspad (balans urgentie versus uitvoerbaarheid)	LNV, IPO in overleg met LTO	Begin week 11
Overzicht van knelpunten in huidige wetgeving ten behoeve van experimenteerimte; waar zit de aard en ruimte (hard juridisch versus beleidsmatige wens)	NAJK, LTO, Biohuis en Agractie	Begin week 11
Onderbouwing bedragen anlb en innovatie	Agractie	Begin week 11
Voorstel tijdlijn voor sensing en meting en afrekenbare stoffenbalans	LNV	Begin week 11
Verbinding leggen met brief ministerie EZK/ Rob Jetten rondom Groen Gas	Secretariaat	Week 10
Contact met Biohuis over rol bio in systeeminnovatie	Secretariaat	Week 10
Delen deelnemers ketentafel met hoofdtafel	Secretariaat	Week 10

Dag allen,

Onderstaand vinden jullie in de actiepuntenlijst een overzicht van de acties, actiehouders en deadlines, zoals afgesproken tijdens de tweedaagse van 22 en 23 april. Onderaan deze mail vinden jullie tevens de uitwerking van de planning voor de aankomende periode.

Actiepuntenlijst

Actie	Actiehouder HT	Actiehouder Secretariaat <i>(Weggelaten in openbare versie)</i>	Deadline
Bedrijfsopvolging: Uitwerken paragraaf zij-instromers	NAJK en LNV		31-03-2023
Doelsturing: Realistische tijdsplanning opstellen (incl. voorstel KPI's en instrumentarium)	LNV en IPO		30-03-2023
Grondgebruik: Overzicht geven over huidig beschikbare borgingsinstrumentaria	IPO en LNV		30-03-2023
Grondgebruik: Voorstel doen voor het borgen van afspraken i.r.t. behalen ecologische doelen	IPO en LNV		30-03-2023
Grondgebruik: Paragraaf schrijven over rol van TBO's t.a.v. grond	LandschappenNL en LNV		30-03-2023
Aanleveren 2 / 3 namen t.b.v. externe expertise markt en keten	FNLI, CBL, LTO en NAJK		29-03-2023

Planning

Datum	Tijdstip en locatie	Thema
28 maart	15:00 – 17:30 Ministerie van LNV	Afstemming met ministers KE en I&W 15:15 – 16:15 Minister Harbers 16:16 – 17:15 Minister Jetten
29 maart	08:45 – 13:30 Van der Valk Houten	Toelichting inbreng sectortafels aan hoofdtafel
4 en 5 april	09:30 – 16:00 Omgeving Deventer	Tweede tweedaagse, agenda volgt. Op hoofdlijnen: <ul style="list-style-type: none"> • Markt en keten • Sectorspecifieke afspraken • Mestbeleid • Doelsturing
17 en 18 april	09:30 – 16:00 NTB	Derde tweedaagse <ul style="list-style-type: none"> • Definitieve tekst vaststellen Zet 19 april alvast met potlood in de agenda voor uitloop
20 april	-	Deadline landbouwakkoord

Vanavond ontvangen jullie het overgrote deel van de inbreng van de sectortafels.

Hartelijke groet,

Dag allen,

Onderstaand vinden jullie de actiepuntenlijst n.a.v. de tweedaagse van 17 en 18 april. Gezien ieders commitment om op 1 mei een zo volledig mogelijke tekst te kunnen hebben, is er geen uitloop mogelijk op de genoemde deadlines.

Ook vinden jullie bij deze mail de volgende documenten:

- Overzicht rapporten/ antwoorden op kennisvragen aan de WUR
- Op verzoek van minister Adema het rapport over 0% btw op groente en fruit:
<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/03/29/2023-32-btw-nultarief-eindrapport>

Actiepuntenlijst

Actie	Actiehouder HT	Contactpersoon Secretariaat <i>(namen zijn verwijderd voor openbaarmaking)</i>	Deadline	Status
Bedrijfsopvolging: Uitwerken paragraaf zij- instromers.	NAJK en LNV		21-04- 2023	Open
Grondgebruik: Paragraaf schrijven over rol van TBO's t.a.v. grond.	Secretariaat maakt tekstvoorstel		21-04- 2023	Open
Governance: Uitwerken passage over uitvoeringsstructuur binnen de sectoren/ PO's en BO's.	NAJK en LTO		21-04- 2023	Open
Governance: Finaliseren sociaal-economische toets in de gebiedsplannen en methode en proces van deze toets.	IPO, LNV en NAJK		21-04- 2023	Open
Weerbare teelten: tekst aanpassen aan de hand van opmerkingen van LNL, LTO en LNV.	LandschappenNL, LTO en LNV		20-04- 2023	Open
Weerbare teelten: Check van tekst bij juristen IPO.	IPO		21-04- 2023	Afgerond, geen interferentie
Doelbereik: Operationalisering van het landbouwaandeel aan de ecologische doelen.	LNV		20-04- 2023 om 12:00	Open
Ecosysteemdiensten: Navraag bij S&N impact van extra vogelgebieden en delen met hoofdtafel.	LNV		21-04- 2023	Open
Mestbeleid: Uitwerken voorstel mestbeleid.	LNV		25-04- 2023	Open

Grond met beperkingen: Alternatieve passage aanleveren over landschapsgrond.	LandschappenNL, IPO i.o.m. anderen		21-04-2023	Open
Grondgebruik: Voorstel doen voor normatieve bescherming landbouwgrond.	LNV, LTO, LNL, IPO		21-03-2023	Open
Doelbereik: Overleg over doelbereik i.s.m. WUR	Volgt		21-03-2023	Open
Markt en keten: Gezamenlijke strategie om partijen en scope van de afspraken te verbreden	FNLI en LNV		21-03-2023	Open
Markt en keten: Gesprek met banken en tekstvoorstel voor financieringsparagraaf.	Ministerie van LNV		24-03-2023	Open

Planning

Datum	Toelichting	Tijdstip	Opmerking
25 april	Ketentafel	10:00 – 12:00	Marc, Cees Jan, Sjaak en Roy aanwezig vanuit hoofdtafel
1 mei	Laatste hoofdtafel overleg	Hele dag reserveren	Finaliseren tekst, inclusief avondeten
2 mei	Start interdepartementaal consultatieproces	-	Deadline om 09:00 op 2 mei voor aanleveren akkoord
12 mei	Akkoord in de ministerraad	-	
15 mei	Terugkoppeling aan de sectortafels (brede bijeenkomst)	-	Invulling NTB, bij voorkeur brede en fysieke bijeenkomst
17 mei	Consultatieproces achterban	-	
Circa 9 juni	Definitief akkoord	-	

Hartelijke groet,

Dag allen,

Onderstaand vinden jullie de bijgewerkte actiepuntenlijst. Hierin staan ook nog de actiepunten van de eerste tweedaagse, graag deze punten z.s.m. aanleveren bij actiehouders secretariaat.

De nieuwe actiepunten hebben wij ook het liefst zo snel mogelijk, maar uiterlijk aangegeven deadline, aangezien we toewerken naar een zo volledig mogelijke invulling van de hoofdstukken ter inzage volgende week.

De niet-aangeleverde passages blijven dan open staan; wij vullen dit als secretariaat dus nog niet in.

Zoals afgesproken gisteren worden de bila's in tijd uitgebreid (de oorspronkelijke bila's worden geannuleerd). Tijdens de onderstaande planning kunnen jullie langskomen op betreffende locatie, Chris en Annemiek zijn hierbij in ieder geval ook aanwezig.

Graag ontvangen wij tijdig bericht welk moment jullie langskomen en hoe laat jullie er zijn.

Actiepuntenlijst

Actie	Actiehouder HT	Actiehouder Secretariaat <i>(namen zijn voor openbaarmaking verwijderd)</i>	Deadline	Status
Bedrijfsopvolging: Uitwerken paragraaf zij-instromers	NAJK en LNV		31-03-2023	Open
Doelsturing: Realistische tijdsplanning opstellen (incl. voorstel KPI's en instrumentarium)	LNV en IPO		30-03-2023	Afgerond
Grondgebruik: Overzicht geven over huidig beschikbare borgingsinstrumentaria	IPO en LNV		30-03-2023	Afgerond
Grondgebruik: Voorstel doen voor het borgen van afspraken i.r.t. behalen ecologische doelen	IPO en LNV		30-03-2023	Afgerond
Grondgebruik: Paragraaf schrijven over rol van TBO's t.a.v. grond	LandschappenNL en LNV		30-03-2023	Open
Aanleveren 2 / 3 namen t.b.v. externe expertise markt en keten	FNLI, CBL, LTO en NAJK		29-03-2023	Afgerond
Governance: Uitwerken passage over uitvoeringsstructuur binnen de sectoren/ PO's en BO's	NAJK en LTO		14-04-2023	Open
Governance: Uitwerking sociaal-economische toets in de gebiedsplannen ("agrarische autoriteit") en	IPO en aanvullen door NAJK		14-04-2023	Open

methode en proces van deze toets				
Bescherming landbouwgrond: verkenning negen lidstaten t.a.v. juridische borging en daarna afspraak plannen met VRO, LTO en IPO t.a.v. afwegingskader	LNV doet verkenning, daarna aanhaken VRO, LTO en IPO		Week van 11 april afspraak	Open
AVB: Check GMO en co-existentie in fiche weerbare teelten	Biohuis		12-04-2023	Open
Mestbeleid: Nieuw voorstel doen voor mestbeleid	LNV en LTO		14-04-2023	Open

Planning

Datum	Tijdsblok	Locatie
Dinsdag 11 april	14:00 – 18:00	Kantoor Berenschot, Utrecht
Woensdag 12 april	09:00 – 13:00	Ministerie van LNV, Den Haag
Woensdag 12 april	17:30 – 20:30	Kantoor Berenschot, Utrecht
<u>Optioneel</u> : Donderdag 13 april	09:00 – 12:00	Ministerie van LNV, Den Haag

De tweedaagse van 17 en 18 april blijft staan. De datum voor het hoofdtafel overleg na deze tweedaagse volgt.

Mochten er nog vragen over deze mail ontstaan, dan weten jullie ons te bereiken.

Een fijn Paasweekend gewenst.

Hartelijke groet,

Dag allen,

Hieronder vinden jullie in aanvulling op de vorige mail de voorlopige planning voor de komende periode.

Met vriendelijke groet,
Secretariaat

Maandag 8 met uitloop naar dinsdag 9 mei	Hoofdtafel LBA (Oplevering vertrouwelijke tekst landbouwakkoord door secretariaat voor appreciatie instituten)
Dinsdag 9 mei	Tekst naar PBL/WUR/Bolk/ACM voor appreciatie
Maandag 22 mei	Ontvangst appreciatie PBL / verzending concept akkoord naar bewindslieden
Woensdag 24 mei	Hoofdtafel
Vrijdag 2 juni	MR: onderhandelaarsakkoord
Maandag 5 juni	Hoofdtafel: bezegelen landbouwakkoord
5 juni – 23 juni	Consultatie achterban Mogelijk debat in de TK Mogelijk BWO n.a.v. debat TK
Eind juni	Definitief akkoord

Dag allen,

Onderstaand vinden jullie de takenlijst voor de komende week. Vrijdag worden de 'trekkers' van ieder thema gebeld door Chris voor de stand van zaken:

1. We zijn er uit, ter accordering van de hoofdtafel;
2. We zijn er niet uit, maar we gaan er volgende week wel uitkomen;
3. We komen er niet uit, er is een bestuurlijke uitspraak nodig.

Op woensdag 17 mei is er wederom een hoofdtafel. In de ochtend is er de tijd om de herziende tekst in te lezen.

Takenlijst

Banken – bijdrage <ol style="list-style-type: none"> 1. Rentekortingen 2. IDL – verbreden en opplussen 3. 10% leningen opkoop → fondsvorming	LNV (<i>org</i>) en LTO
Veevoer <ol style="list-style-type: none"> 1. Project duurzaam veevoer is huidig commitment 2. Bestuur NEVEDI binden aan concrete ambities. Comité graanhandelaren ook binden?	LTO (<i>org</i>) en LNV
Grondgebondenheid (of i.r.t. mestbeleid) <ul style="list-style-type: none"> • Binair: wel of niet. • Allerlei varianten op 'wel' mogelijk	LNV (<i>org</i>) en LTO/BIOHUIS/NAJK <i>2e ring: IPO en Landschappen</i>
Mest (of i.r.t. grondgebondenheid) <ul style="list-style-type: none"> • Gebruiksnormen • Verwerking (vergunningverlening, afstand, bewerking en verwerking)	LNV (<i>org</i>) en LTO/BIOHUIS/NAJK met IPO
Markt & keten i.r.t. verduurzaming <ul style="list-style-type: none"> • Bewerking EU – buitenlandse markt	FNLI (<i>org</i>) met LTO/NAJK/BIOHUIS/LNV/CBL
Bedrijfsovername <ul style="list-style-type: none"> • + toegang tot grond • Commitment LNV	NAJK / LNV (<i>org</i>)
Water <ul style="list-style-type: none"> • KRW – afrekenbaarheid / doelen / doelbereik / maatregelen	LNV/I&W (<i>org</i>), IPO, Landschappen, NAJK, LTO en Biohuis
Doelstapeling en -bereik koppeling naar doelsturing (i.r.t. mestbeleid) <ul style="list-style-type: none"> • ASB, Renure, Afroming	Chris deelt notitie
Flankerend beleid <ul style="list-style-type: none"> • Doelsturing • Kwadrantenmodel, RO-paragraaf • Verplaatsing	Iedereen kan tekst tegenlezen
Markt en keten gesprek	FNLI (<i>org</i>), LNV, LTO, NAJK en secretariaat
Doelbereik	Concept tekst uitgedeeld. Iedere partij reageert aan Chris over 'is dit redeneerlijjn die we kunnen dragen/volgen'.
Wervende tekst, betere verbinding akkoord en perspectief	Chris/secretariaat

De eerder verzonden planning schuift met acht dagen op. Jullie ontvangen morgen, uiterlijk woensdag, de herziende planning.

Hartelijke groet,

Dag allen,

Onderstaand vinden jullie de lijst met openstaande taken voor het landbouwakkoord. Wij ontvangen graag – voor zover dat mogelijk is – de teksten voor 12:00 uur op **donderdag 1 juni**.

De volgende hoofdtafel zal in het teken staan van de appreciatie van de kennisinstituten. Dit organiseren we op dinsdagmiddag 6 juni. Het definitieve tijdstip en de locatie volgen.

Actie	Actiehouders hoofdtafel
Aangepaste versie delen met de kennisinstituten voor appreciatie	Secretariaat (reeds verzonden)
H2 Kwadrantenmodel: Verplaatsen <i>Alinea toevoegen over het ondersteunen bij het verplaatsen van bedrijven.</i>	NAJK/IPO
H2 De boer aan het stuur <i>Komt met een formulering over verhouding en omslag van middel naar doelsturing.</i>	LTO
H3 Markt en keten <i>Afspraak met ACM over bovenwettelijke standaard/ wat is de hoogte van de wet?</i>	LNV, ACM, FNLI, CBL
H3 Aanscherpen afspraken veevoer	LNV
H3 Aanscherpen afspraken banken	LNV
H4 Afwegingskader <i>Tekstvoorstel t.a.v. afwegingskader wanneer het een deel van de grond betreft (afwentelingsprincipe).</i>	LNV
H4 Zoetwater <i>Check of de landbouw effectrapportage (cf sectortafel avb) opgenomen kan worden in de hoofdtekst.</i>	LNV
H4 Ecosysteemdiensten <i>Borgen structurele financiering.</i>	LNV
H4 Bedrijfsopvolging <i>Afspraken en teksten finaliseren.</i>	NAJK/LNV
H5 Grondgebondenheid ASB <i>Definitief voorstel voor hoofdtafel.</i>	LTO/NAJK/Biohuis/LNV
H6 Gebiedsprocessen <i>Individuele agro-economische toets / borgen condities van de blijvers.</i>	LNV/NAJK/IPO i.s.m. secretariaat
H7 Doelbereik: Uitwerking regelgeving <i>Uitwerking en vertaling van de maatregelen en regelgeving onder het akkoord.</i>	LNV (reeds ontvangen, zie bijlage)
H7 Ecologisch doelbereik <i>Alternatief doelbereik combinatie toevoegen aan pakket appreciatie kennisinstellingen (cf verzoek NAJK).</i>	Secretariaat (ligt bij de WUR, daarna naar PBL/LB)

Voor opmerkingen of vragen weten jullie ons te bereiken.

Hartelijke groet,

Beste deelnemers van de hoofdtafel,

Onderstaand vinden jullie de herziene takenlijst naar aanleiding van het hoofdtafeloverleg van gisteren. Dringend verzoek is om de gevraagde acties en input uiterlijk aanstaande maandagmiddag 15:00 uur aan te leveren, zodat dit nog verwerkt kan worden in de versie waarvoor dinsdag leessessies worden belegd.

Graag ontvangen wij voor het weekend jullie voorkeurslocatie (Den Haag of Utrecht) voor de leessessie van volgende week dinsdag en het aantal personen dat komt lezen.

Actie	Actiehouders	Status
Aangepaste versie delen met de kennisinstituten voor appreciatie	Secretariaat <i>(reeds verzonden)</i>	Afgerond
H2 Kwadrantenmodel: Verplaatsen <i>Alinea toevoegen over het ondersteunen bij het verplaatsen van bedrijven.</i>	NAJK/IPO	Afgerond
H2 De boer aan het stuur <i>Komt met een formulering over verhouding en om middel naar doelsturing.</i>	LTO	Loopt, voorstel secretariaat i.o.m. LTO
H3 Markt en keten <i>Afspraak met ACM over bovenwettelijke standaard/ wat is de hoogte van de wet?</i>	LNV, ACM, FNLI, CBL	Afgerond
H3 Aanscherpen afspraken veevoer	LNV	Loopt
H3 Aanscherpen afspraken banken	LNV	Loopt
H4 Afwegingskader <i>Tekstvoorstel t.a.v. afwegingskader wanneer het een deel van de grond betreft (afwentelingsprincipe).</i>	LNV	Loopt
H4 Zoetwater <i>Check of de landbouw effectrapportage (cf sectortafel avb) opgenomen kan worden in de hoofdtekst.</i>	LNV	Loopt
H4 Ecosysteemdiensten <i>Borgen structurele financiering.</i>	LNV	Loopt
H4 Bedrijfsopvolging <i>Afspraken en teksten finaliseren.</i>	NAJK/LNV	Loopt
H5 Grondgebondenheid ASB <i>Definitief voorstel voor hoofdtafel.</i>	LTO/NAJK/Biohuis/LNV	Loopt
H6 Gebiedsprocessen <i>Individuele agro-economische toets / borgen condities van de blijvers.</i>	LNV/NAJK/IPO i.s.m. secretariaat	Loopt
H7 Doelbereik: Uitwerking regelgeving <i>Uitwerking en vertaling van de maatregelen en regelgeving onder het akkoord.</i>	LNV <i>(reeds ontvangen, zie bijlage)</i>	Afgerond
H7 Ecologisch doelbereik <i>Alternatief doelbereik combinatie toevoegen aan pakket appreciatie kennisinstellingen (cf verzoek NAJK).</i>	Secretariaat <i>(ligt bij de WUR, daarna naar PBL/LB)</i>	Afgerond

H5 Grondgebondenheid ASB Aanleveren deskundigen grondgebondenheid bestuurlijk overleg aan voorzitter	Hoofdtafel deelnemers	Open
H7 Doelbereik Levert passage aan over aansluiten landbouwakkoord aan de NPLG-doelen.	IPO	Open
H7 Doelbereik Aanscherping van de monitoring, borging en bijsturing van doelbereik in het akkoord. LNV doet een eerst aanzet.	LNV, daarna hoofdtafel partijen	Open
H7 Doelbereik Aanvullen en expliciteren van doelbereik op verdienvermogen en perspectief.	Secretariaat, i.s.m. hoofdtafel partijen en deskundigen	Open
H7 Doelbereik Aanvullen en expliciteren van doelbereik op sociaal-maatschappelijk niveau (o.a. leefbaarheid platteland)	Secretariaat, i.s.m. IPO	Open

Alvast bedankt!

Hartelijke groet,

Dag allen,

In aanvulling op de mail van Chris van gisteren hierbij de praktische informatie en de takenlijst voor volgende week.

Dinsdag 20 juni

Voortgangsoverleg Landbouwakkoord
15:00 – 17:00
ZINN Stadspaleis (Javastraat 26, Den Haag)
Parkeergelegenheid in de buurt bij het 1813 plein

Woensdag 21 juni

Hoofdtafel Landbouwakkoord
10:00 – 19:00
Villa Ockenburgh (Monsterseweg 4, Den Haag)

Onderstaand vinden jullie de lijst met de openstaande bespreekpunten, welke op de hoofdtafel van woensdag terugkomen. Vanuit het secretariaat streven wij ernaar dat de punten uit de tweede tabel bilateraal opgelost worden voor de hoofdtafel van woensdag.

Besluitvorming hierover zal ten alle tijden plaatsvinden op de hoofdtafel. De actiehouders vanuit het secretariaat zijn hierbij vermeld.

De twee aangepaste passages die we woensdag hebben uitgedeeld, zijn in de deze mail bijgesloten. We ontvangen hier graag **uiterlijk maandag** schriftelijke reactie op.

Plenair

Onderwerp	Vervolgproces
Nagekomen wijzigingen in passage verplaatsing	Schriftelijk opmerkingen aanleveren, zie bijlage
Passage veevoer	Schriftelijk opmerkingen aanleveren, zie bijlage
Voorbehoud kabinet over juridische borging in Amvb	Bespreking hoofdtafel
Tekstuele aanpassingen Bijlage afwegingskader	Opmerkingen schriftelijk aanleveren bij LNV
Bedrijfsopvolging	Bespreking hoofdtafel, voorwerk NAJK en LNV
Agro-economische toets <ul style="list-style-type: none"> - Formulering niet stabiel - De inrichting van het adviesorgaan is bestuurlijk bespreekpunt (rijk en provincies of alleen provincies)	Bespreking hoofdtafel
Passage over banken	Bespreking hoofdtafel
H9 Uitvoering, borging en monitoring	Bespreking hoofdtafel
Grondgebondenheid / graslandnorm <ul style="list-style-type: none"> - Vrijstelling biologisch	Bespreking hoofdtafel
Doelsturing: ASB en differentiatie stoffen en tijdspad	Bespreking hoofdtafel
Afoming van dier- en fosfaatrechten	Bespreking hoofdtafel
Governance	Bespreking hoofdtafel
Rol van deel 2: sectortafels in het akkoord	Bespreking hoofdtafel
Financiering van het akkoord	Bespreking hoofdtafel

Bilateraal, daarna volgt plenaire besluitvorming hoofdtafel

Onderwerp	Trekkers hoofdtafel	Contactpersoon secretariaat (namen zijn verwijderd voor openbaarmaking)
Aanscherpen en verstevigen tekst over doelsturing	IPO doet suggesties	
Beschikbaarheid van zoetwater voor de kustprovincies	IPO en LNV	
Mest: De vraagkant van mest	LNV en IPO	
Relatie NPLG en LBA en financiële toezeggingen in deze tekst	NAJK, LNV en IPO	
Markt en keten: Wettelijke standaarden en bovenwettelijke standaarden	FNLI, CBL en LNV	
Vezelgewassen	NAJK	
Groenblauwe dooradering	NAJK, LNL	
Omvang kalverhouderij irt omvang melkveehouderij	NAJK, LNV, LTO, Biohuis	
Landbouw Effect Rapportage (LER)	LNV, LTO, Biohuis en NAJK	

Hartelijke groet,